

TOČKA OSREDOTOČENJA: OD TEORETSKEGA OKVIRA DO PRAKTIČNE RABE KONCEPTA

CENTRE OF GRAVITY: FROM THEORETICAL BASELINE TO THE PRACTICAL APPLICATION OF THE CONCEPT

Povzetek Koncept točke osredotočenja je eden izmed osrednjih, a hkrati zelo spornih gradnikov sodobnih vojaških ved. Čeprav je točka osredotočenja v preteklih desetletjih postala *modus operandi* načrtovanja in izvajanja (večjih) vojaških operacij v številnih oboroženih silah, se zastavljajo vprašanja o uporabnosti koncepta. V tej luči smo poskušali v prvem delu prispevka izboljšati teoretsko razumevanje, v drugem delu pa prikazati pomembnost koncepta v kontekstu nedavnega oboroženega spopada. Pri tem smo obravnavali prvo fazo ruske invazije na Ukrajino, v kateri se je ruska bojna skupina armadne ravni izkazala za točko osredotočenja, logistični (pod)sistem pa za ključno ranljivost ruskih sil.

Ključne besede *Točka osredotočenja, težišče, ključni dejavniki, vojna v Ukrajini.*

Abstract The centre of gravity concept is one of the fundamental, yet highly controversial pillars of contemporary military science. Although over the past decades the centre of gravity has become the *modus operandi* of the planning and conduct of (major) military operations in a number of armed forces, questions arise about the utility of the concept. In this light, we have sought to improve the theoretical understanding and demonstrate the relevance of the concept in the context of a recent armed conflict. We examined the first phase of the Russian invasion of Ukraine, in which the Russian army-sized combat group appeared to be the centre of gravity, and the logistics (sub-) system a critical vulnerability of the Russian forces.

Key words *Centre of gravity, weight of effort, critical factors, war in Ukraine.*

Uvod Le malo je konceptov, ki se jim v sodobni vojaški misli pripisuje tolikšen pomen kot točki osredotočenja (*centre of gravity*). Ideja točke osredotočenja se je v preteklih štirih desetletjih iz Clausewitzevih zapisov razvila v enega izmed osrednjih, a hkrati precej spornih gradnikov t. i. ortodoksnih vojaških ved – pomen koncepta se poudarja v operatiki, pogosto pa je obravnavan tudi v (vojaški) strategiji. Vego o točki osredotočenja piše kot o »nemara najbolj ključnem elementu operativnega in strateškega vojskovanja« (2000, str. 23). Podobno razmišlja Eikmeier, ki trdi, da je »točka osredotočenja preveč pomemben koncept, da bi o njem ugibali« (2004, str. 2). Mattelaer (2009) koncept točke osredotočenja uvršča v doktrinarno jedro oblikovanja, načrtovanja in izvajanja vojaških operacij, Barfoed pa ima točko osredotočenja za osrednji koncept v vojaškem načrtovanju (2018, str. 116). Angstrom in Widen povzemata, da je postala »presoja točke osredotočenja izjemnega pomena za vso vojaško načrtovanje in operativno delovanje«. Ob tem izpostavljata morda najprivlačnejšo lastnost koncepta, saj ta obravnava vprašanje, kako omejene vire v (oboroženem) spopadu razporediti, da bodo uporabljeni čim bolj učinkovito (2015, str. 63).

Čprav številni avtorji točki osredotočenja pripisujejo precejšen pomen, pa na drugi strani mnogi teoretiki prevprašujejo dodelanost in uporabnost koncepta.¹ Nekateri opozarjajo na protislovne opredelitve in prevelik doktrinarni pomen (Melton, 2012, str. 81), druge skrbi praktična uporabnost (Palmgren, 2006, str. 76; Evans, 2012, str. 82; Freedman, 2014; Mavropoulos, 2017), ali pa so zaskrbljeni nad (arhaično) metaforo, ki da implicira mehaničnost in linearnost (Fox in Kopsch, 2017). Pojavljajo se tudi kritike o samoreferenčnosti (Paparone in Davis, 2012, str. 71; Zweibelson, 2015, str. 6), terminološki »onesnaženosti« (Meyer, 2022), omejeni znanstveni relevantnosti in metafizičnosti (VanderSteen, 2012, str. 39; Angstrom in Widen, 2015, str. 63–64). Pri tem seznam kritik ni dokončen.

Kljub že dolgoletni vključenosti v doktrinarne dokumente (gl. FM 100-5 Operations, 1986; COPD, 2013; Pravila za štabno delo, 2019; AJP-5, 2021; JP 5-0 Joint Planning, 2020) se težave pojavljajo tudi pri praktični rabi. Izkušnje namreč kažejo, da se vojaški častniki – zlasti na poveljniških in štabnih dolžnostih – s konceptom točke osredotočenja sicer seznanijo, a ga pogosto razumejo pomanjkljivo in zato s precejšnjim zadržkom (ali pa sploh ne) uporabljajo pri načrtovanju delovanja. K temu verjetno prispeva več dejavnikov, med drugim (1) množica neenotnih, celo protislovnih različic koncepta, (2) njegova pomanjkljiva vsebinska vpeljava v uradne doktrine oboroženih sil, pa tudi okoliščina, (3) da se koncept še vedno utira v »institucionalni spomin« oboroženih sil.

¹ Čprav lahko točko osredotočenja poimenujemo kot orodje, načelo, konstrukt, model, idejo in celo doktrino, pa je najpogosteje obravnavana kot koncept. Ko točko osredotočenja opredelimo kot koncept, poudarimo, da gre za empirično posplošitev, ki se uporablja za opisovanje, klasifikacijo in razlago stvarnosti ter je osnovni gradnik teorij. Točka osredotočenja je torej eden izmed konceptov, ki jih vojaški teoretiki smiselno povezujejo v celovite teorije, kakršna je teorija hibridnega vojskovanja, skupek teorij na posameznem področju pa nato sestavlja vojaško vedo (kot je strategija).

Na podlagi predstavljenih izhodišč želimo prispevati k izboljššanemu razumevanju točke osredotočenja in prikazati relevantnost koncepta v kontekstu sodobnega vojaškega delovanja. V prvem delu prispevka bomo zato izvedli narativni pregled literature (*narrative review*), s čimer bomo splošno predstavili problematiko. Z narativnim pregledom bomo izpostavili različne miselne tokove znotraj raziskovalnega polja, ne moremo pa pričakovati, da bi tako pomembneje posegli v (re)konceptualizacijo oziroma prišli do inovativnih, prebojnih spoznanj (gl. Booth, Sutton in Papaioannou, 2016). V drugem delu prispevka bomo uporabnost koncepta točke osredotočenja ponazorili na študiji primera aktualnega oboroženega spopada. Ker omogoča študija primera (*case study*) poglobljeno proučevanje pojavov znotraj konteksta resničnega sveta, še zlasti kadar meje med pojavom in kontekstom niso jasno razvidne (gl. Yin, 2018, str. 50), lahko metodo ocenimo kot ustrezno za obravnavo analitičnega oziroma pojasnjevalnega pomena točke osredotočenja.

1 GENEZA RAZUMEVANJA

Korenine koncepta točke osredotočenja izhajajo iz Clausewitzeve posthumno izdane knjige *O vojni (Vom Kriege)*, 1832). Clausewitz je namreč na več mestih dinamiko vojskovanja naslovil z mehanično oziroma fizikalno metaforo, zajeto v pojem *Schwerpunkt* (slovenski prevod: težišče; angleški prevod: *centre of gravity*). Dva izmed pogosto citiranih odstavkov sta v slovenski izdaji prevedena takole (2004, str. 232 in 278):

Tako kot je težišče vedno tam, kjer je združene največ mase, in kot je vsak udar najučinkovitejši proti težišču bremena in kot nadalje najmočnejši udar dobimo s težiščem sile, tako je to tudi v vojni. Bojne sile vsakega vojskovalca, bodisi da je to posamezna država ali zveza držav, imajo določeno enotnost in skozi njo določeno povezanost; toda kjer je povezanost, tu se pojavijo analogije težišča. V teh bojnih silah torej obstajajo določena težišča, ki s svojim gibanjem in smerjo odločajo o drugih točkah, in ta težišča so tam, kjer je zbrana večina bojnih sil. Toda tako kot ima v inertnem materialnem svetu učinkovanje na težišče svojo mero in svojo mejo v povezanosti delov, tako je to tudi v vojni in tako tukaj kot tam je lahko udar zlahka večji, kot prenese odpor; s tem pa postane udar v zrak, razmetavanje sil. [...]

Kar lahko tukaj reče teorija, je naslednje: bistveno je, da imamo pred očmi prevladujoča razmerja obeh držav. Iz njih se bo tvorilo določeno težišče, središče sile in gibanja, od katerega je odvisna celota, in na to težišče nasprotnika mora biti usmerjen koncentrirani udar vseh sil.

Clausewitz je ob teoretskemu razmisleku o *Schwerpunktu* poudaril tudi praktični vidik koncepta. Kot je zapisal, je za obvladovanje nasprotnika najpomembnejše (1) razbitje njegove vojske, (2) zavzetje glavnega mesta, (3) učinkovit udar proti najpomembnejšemu zavezniku, (4) enotnost interesov v zavezništvi oziroma (5) voditelj ter javno mnenje v primerih oboroženega vstajništva. Čeprav Clausewitz v

svojih razmišljanjih ni opredelil metodologije za določanje težišča, pa se je metafora izkazala za tako uporabno, zanimivo in vplivno, da se, sicer v rekonceptualizirani obliki, uporablja še danes.

Clausewitzevi zapisi o *Schwerpunktu* so več desetletij ostali razmeroma spregledani. Šele ko je proti koncu 19. stoletja bojno delovanje začelo vse bolj potekati ob široki, neprekinjeni frontni črti, je *Schwerpunkt* pridobil na pomenu. Pri tem se je v zgodovino zapisalo razmišljanje Alfreda von Schlieffna, načelnika generalštaba nemške vojske, ki je iskal rešitev za dosego hitre in odločilne zmage v pričakovani vojni s Francijo. Schlieffen je za prebijanje fronte načrtoval uporabo koncentriranih, v več ešalonov razporejenih sil, a na račun splošne in izrazite slabitve preostale frontne črte. Toda smeli načrt napada na Francijo (z razmerjem sil kar 7 : 1 v korist napadalnega krila) je bil po Schlieffnovi smrti spremenjen in leta 1914 neuspešno uporabljen ob izbruhu prve svetovne vojne (Holmes, 1972; Vego, 2007, str. 102; Vego, 2009, str. VII-37).

V obdobju po prvi svetovni vojni je več oboroženih sil idejo težišča razvijalo naprej,² pri čemer je bila v prakso najučinkoviteje prenesena nemška koncepcija, tokrat povezana z uspešnim napadom na Francijo v drugi svetovni vojni (*Fall Gelb*). *Schwerpunkt* je tako v nemški vojaški misli postal eden izmed temeljnih gradnikov zračno-kopenske bitke (*Blitzkrieg* oziroma bliskovita vojna), ki je predvideval koncentriran preboj oklepnomehaniziranih enot ob močni letalski ter artilerijski podpori na ozkem delu frontne črte, kjer je bil sovražnik posebej šibek. Novost pa ni bila le v učinkovitem združenem bojevanju rodov, temveč tudi v tem, da so Nemci koncept težišča hkrati uporabljali na vseh ravneh vojne, pri čemer so težišča izbirali na različnih ravneh poveljevanja. Tako so nastajali *Schwerpunkti* znotraj *Schwerpunktov* (gl. Schneider in Izzo, 1987, str. 52–56; Vego, 2007, str. 102–109; Vego, 2009, str. VII-38–VII-48).

Koncept težišča najdemo tudi v sodobnih vojaških doktrinah. Težišče tudi tu ostaja močno povezano s prostorskim vidikom vojskovanja – opredeljuje vojskovalni koncept, ki stremi k doseganju disproporcionalnih zelenih učinkov s fokusiranjem bojne moči na ozkem geografskem območju, še zlasti zaradi prebijanja frontne črte in razvijanja bojnega delovanja po sovražnikovi globini. Kot pojasnjuje Vego, koncept težišča ne zahteva podrobnega razumevanja težje dojemljivih elementov, zato je še posebej uporaben za načrtovanje uporabe sil na taktični in operativni ravni. Vendar pa ima, kot dodaja avtor, koncept zelo omejeno uporabnost na strateški ravni, ne daje ustreznega odgovora na vprašanje vključevanja nevojaških virov moči in je, kot vse kaže, bolj kot v obrambi uporaben v napadu (Vego, 2009, str. VII-48). V tem pogledu ni presenetljivo, da je bil koncept *Schwerpunkta* po vietnamski vojni

² Za ponazoritev – v ameriškem doktrinarnem priročniku FM 100-5 Operations iz leta 1939 najdemo koncept težišča poimenovan kot *main effort*, v sovjetskem doktrinarnem priročniku *Vremennyj Polevoj Ustav RSKA (PU-36)* iz leta 1936 pa je soroden koncept poimenovan kot *glavna smer (glavnoe napravlenie)* oziroma *smer glavnega udara (napravlenie glavnogo udara)*. Za uradno nemško koncepcijo *Schwerpunkta* gl. priročnik *Truppenführung (1936)*.

deležen pomembne rekonceptualizacije, ki jo v slovenskem jeziku poznamo pod sintagmo točka osredotočenja (gl. tabelo 1).³

Tabela 1:
Poimenovanje
v nemškem,
angleškem in
slovenskem
jeziku
(Vir: lastna
ponazoritev)

	nemško	angleško	slovensko
izvirni koncept (Clausewitz)	Schwerpunkt	Centre of Gravity, Center of Gravity	težišče
rekonceptualizacija (19.–20. stoletje)	Schwerpunkt	weight of (main) effort, point of (main) effort, main effort	težišče
nova rekonceptualizacija (konec 20. stoletja)	Zentrum der Kraftentfaltung, Center of Gravity	Centre of Gravity, Center of Gravity	točka osredotočenja

2 KONCEPTUALIZACIJA TOČKE OSREDOTOČENJA

Če smo za težišče zapisali, da je močno povezano s prostorskim razumevanjem vojskovanja, je pri rekonceptualizirani obliki – točki osredotočenja – v ospredju sistemski pristop. Medtem ko je temeljna ideja težišča ta, da v konvencionalnem oboroženem boju ni smiselno delovati geografsko razpršeno, temveč je treba delovanje odločilnih sil usmeriti na ozko območje, koncept točke osredotočenja slednje preslikava na sistemsko raven – še vedno spodbuja koncentrirano delovanje, a ne v geografskem smislu, temveč v smislu delovanja proti ključnim sovražnikovim (pod)sistemom. V tej luči gre pri točki osredotočenja za vojskovalni koncept, ki stremlji k doseganju disproporcionalnih zelenih učinkov z degradacijo omejenega, a pomembnega dela sovražnikovega sistema. Pri tem koncept favorizira posredni pristop – idejno spodbuja bojno delovanje, pri katerem se poskuša izogniti najmočnejšemu delu sovražnikovega sistema, da bi ga odločilno degradirali z napadom na z njim povezan(e) bistven(e), a ranljiv(e) podsistem(e).

Na podlagi splošnih, abstraktnih značilnosti koncepta pa si le težko predstavljamo, kako se koncept izvaja v praksi. Poglejmo si torej, kako o točki osredotočenja razmišljajo najvidnejši teoretiki in kako je mogoče njihovo konceptualizacijo prenesti v stvarni svet.

³ Prenovljeno razumevanje koncepta izhaja iz Združenih držav Amerike, kjer so se v obdobju po vietnamski vojni skoraj entuziastično obrnili na Clausewitzovo knjigo *O vojni*. Diskurz o Clausewitzevem težišču je vplivno začel Summers (1981), v naslednjih letih pa ga je v vojaški periodiki nadaljevalo več drugih avtorjev. Leta 1986 je izšel prvi doktrinarni priročnik, ki je pod sintagmo *center of gravity* (točka osredotočenja) vseboval reinterpretacijo Clausewitzovega osnovnega koncepta (gl. *FM 100-5 Operations*, 1986, str. 179–180), konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let preteklega stoletja pa so z lastnimi različicami sledile tudi druge zvrsti ameriških oboroženih sil. Koncept so nato v doktrinarne dokumente prenesle tudi zveza Nato, številne države članice in nekatere druge države na Zahodu.

2.1 Warden in ideja petih obročev

Prvi avtor, ki se je lotil poglobljenega razmisleka o konceptu točke osredotočenja, je bil ameriški polkovnik John A. Warden III. Warden je proučeval uporabo zračnih sil na operativni in strateški ravni ter izhajal iz prepričanja, da je vedno najučinkovitejši in najodločilnejši neposreden napad na sovražnikovo vodstvo (t. i. obglavljenje – *decapitation*). Ob tem se je zavedal, da neposreden napad na vodstveno strukturo ni nujno izvedljiv in da obstajajo še druge koncentracije moči, ki so občutljive za napad. Razvil je idejo, da v vsakem sistemu obstaja več točk osredotočenja – »koncentracij moči [...], a tudi ranljivosti, na enak način, kot so bili Samsonovi lasje hkrati njegova moč in njegova šibkost« (1992, str. 64). Warden je v tej luči predstavil splošen makroanalitični model, ki kaže prepričanje, da so nekatere točke osredotočenja pomembnejše od drugih, kar je ponazoril s pomočjo petih koncentričnih krogov oziroma obročev (*five rings*). Pri tem naj bi bila najpomembnejša točka osredotočenja vedno v središčnem obroču, manj pomembne pa v zunanjih kolobarjih (Warden, 1992; 1994; 1995):

- Pri prvem, najpomembnejšem obroču, gre za strukturo vodenja. Je tisti element, ki usmerja delovanje celotnega sistema. Če se prvega obroča ne da ogroziti neposredno prek zajetja oziroma likvidacije vodje ali pa komunikacijske osamitve, Warden predlaga, da se ga napade posredno prek uničenja enega ali več zunanjih obročev.
- V drugi obroč Warden uvršča temeljne organske oziroma sistemske elemente, to je tiste objekte in procese, brez katerih sistem ne more zagotavljati svojega obstoja. Ker noben sistem ne more obstajati brez predelave energije, gre v drugem obroču predvsem za tovrstne (pod)sisteme. Na ravni države so poleg vojaške industrije to civilne zmogljivosti, ki skrbijo za proizvodnjo elektrike in predelavo surove nafte.
- Tretji je infrastrukturni obroč, ki skrbi za prenos dobrin, storitev in informacij v sistemu. V strateškem pogledu spadajo sem železniške, cestne, zračne in pomorske povezave ter objekti, pa tudi (nebistvena) industrija. Tretji obroč je zaradi številnejših elementov praviloma precej odpornejši od drugega obroča.
- Četrti obroč vsebuje populacijo in je zaradi izjemno številnih elementov težaven, poleg tega pa tudi moralno sporen za neposredni napad.
- Peti, zadnji obroč, vsebuje bojni mehanizem sistema oziroma v strateškem pogledu razpoložljive vojaške sile. Njegovi edini funkciji sta zaščita lastnih in ogrožanje sovražnikovih obročev. Z uničenjem petega obroča ostanejo notranji štirje brez zaščite.

Warden je poudaril, da mora biti delovanje vselej usmerjeno proti sovražnikovi strukturi vodenja. Čeprav se napada drugi, tretji ali četrti obroč, se tega ne počne zaradi potencialnega vpliva na vojaške sile (peti obroč), temveč zaradi vpliva na notranji, prvi obroč (1992, str. 67–69). Pri tem naj bi delovanje vedno usmerili v uničevanje sovražnikovih fizičnih zmogljivosti, ker da je moralni dejavnik v spopadih težko dojemljiv. Model petih obročev najpogosteje povezujemo s strateškim vidikom vojskovanja, vendar je Warden izpostavil, da je model uporaben tudi na nižjih ravneh (1992, str. 67–69; 1994, str. 361; 1995, str. 53).

Idejo petih obročev lahko ponazorimo na primeru hipotetičnega spopada s sovražnikovo oklepno brigado. Po Wardnovem razumevanju moramo biti najprej usmerjeni v to, da delujemo proti sovražnikovemu poveljniku brigade (prvi obroč), če to ni izvedljivo, pa po logističnih zmogljivostih enote (drugi obroč). Kot terciarni cilj (tretji obroč) sledi infrastruktura, tej pa moštvo, ki popolnjuje brigado (četrti obroč). Šele če res nimamo druge možnosti, se spustimo v neposreden boj s sovražnikovimi bojnimi sistemi (peti obroč).

Wardnova koncepcija petih obročev je pritegnila precej pozornosti tako med teoretiki kot praktiki, a je kljub temu ostala razmeroma spregledana pri piscah (uradnih) doktrinarnih dokumentov. Morda so k temu pripomogle tudi kritike, med drugimi glede domnevno pretiranega poudarka na delovanje iz zraka.

2.2 Strange, Eikmeier in Barfoed ter ideja ključnih dejavnikov

Če je Warden moči in ranljivosti obravnaval kot inherentni in hkrati nasprotni lastnosti točke osredotočenja, so njegovi sodobniki to razmerje razčlenili. Tako je dr. Joe Strange opredelil povezavo med točko osredotočenja na eni in (ključnimi) ranljivostmi na drugi strani. Vpeljal je dva dodatna gradnika, in sicer ključne zmogljivosti in ključne zahteve. Nadgrajena koncepcija je bila prepoznana kot inovativna in je postala široko zastopana v različnih doktrinarnih dokumentih.

Strangeovo osnovno izhodišče je, da lahko, glede na kontekst oziroma poslanstvo, vselej razmeroma enostavno izluščimo eno ali največ nekaj entitet – »primarnih virov moralne ali fizične moči, sile in odpora« –, ki so še posebej pomembne na posamezni ravni poveljevanja (Strange, 2005, str. ix). Gre za točko osredotočenja (*centre of gravity*), ki zagotavlja bistvene, t. i. ključne zmogljivosti (*critical capabilities*). Kot nadaljuje avtor, je polna funkcionalnost ključne zmogljivosti in posledično točke osredotočenja mogoča le, če so zagotovljene ključne zahteve oziroma potrebe (*critical requirements*). Če je katera izmed teh zahtev pomanjkljiva oziroma ranljiva za napad, gre za ključno ranljivost (*critical vulnerabilities*), ki jo lahko izrabimo za doseganje odločilnih rezultatov (Strange, 1996; Strange, 2005; Strange in Iron, b. d.).⁴ Strangeova osnovna logika je torej naslednja: vsaka točka osredotočenja ima eno ali več ključnih zmogljivosti, vsaka ključna zmogljivost eno ali več ključnih zahtev, tiste ključne zahteve, ki so izrazito ranljive za napad, pa pomenijo ključne ranljivosti. Ključne ranljivosti je mogoče izkoristiti za posredni napad na točko osredotočenja.

Navedeno lahko ponazorimo na prej obravnavanem primeru – če bi bila oklepna brigada ocenjena kot najpomembnejša sovražnikova entiteta, bi šlo za točko osredotočenja sovražnikovih sil. Najpomembnejša sposobnost oklepne brigade je, da je sposobna manevra, torej (hitrega) premika v kombinaciji z ognjem – gre za ključno zmogljivost. Vendar pa oklepna brigada, da bi lahko učinkovito izvajala

⁴ Ključne zmogljivosti, ključne zahteve in ključne ranljivosti so v doktrinarnih dokumentih in literaturi pogosto poimenovani z nadpomenko ključni dejavniki (*critical factors*).

manever, potrebuje izpolnjene nekatere pogoje (ključne zahteve). Tako mora imeti zagotovljeno logistično podporo, obveščevalne podatke, zaščito pred napadi iz zraka ipd. Med vsem naštetim pa je pogosto vsaj katera izmed komponent zelo ranljiva za napad – to je ključna ranljivost. Ključno ranljivost je mogoče izkoristiti za posredni napad na točko osredotočenja – tako se lahko z učinkovitim napadom na sovražnikovo logistično podenoto (logistični bataljon) oslabi ključna zmogljivost celotne oklepne brigade, s čimer se z majhnimi sredstvi in ob čim nižjem tveganju posredno nevtralizira točka osredotočenja, ki je nato izpostavljena neposrednemu napadu.

Strangeovo koncepcijo je prevzel in nadgradil ameriški polkovnik Dale C. Eikmeier. Eikmeier je poudaril, da gre pri ugotavljanju točke osredotočenja za sistemsko analizo, vendar se hitro izgubimo v gozdu vozlišč in povezav. Da bi analizo usmeril, poenostavil in objektiviziral, je točko osredotočenja povezal s konceptom ciljev, načinov in sredstev Arthurja F. Lykkeja, Jr. (*ends, ways, means*). Kot je izpostavil Eikmeier, je osnovna zamisel, da sovražniku vsilimo spremembe, ki se jim ne more prilagoditi (cilj). To storimo tako, da vplivamo na ključno zmogljivost (načini) v sovražnikovi točki osredotočenja (sredstva) (Eikmeier, 2012, str. 147–154). Ob tem pa je treba omeniti še nekoliko bolj subtilno, a pomembno spremembo glede na Strangeov osnovni model – za Eikmeierja je bistveno ugotavljanje ključne oziroma ključnih zmogljivosti, saj meni, da lahko točko osredotočenja določimo šele na njihovi podlagi (in ne obratno) (Eikmeier, 2007; 2012; 2015). V obravnavanem primeru bi se morali torej najprej vprašati, kaj želi sovražnik sploh doseči (na primer zasesti območje) in katere so njegove ključne zmogljivosti za doseg cilja (napasti, manevrirati, zavzeti), da bi nato lahko določili, katera sovražnikova entiteta k temu najbolj doprinaša (oklepna brigada). Nato bi uporabili opisano ugotavljanje ključnih zahtev in ključnih ranljivosti.

Strangeovo in Eikmeierjevo koncepcijo je dopolnil Barfoed. Njegova največja noviteta je nadgrajen metodološki model, ki obsega kar 25 osnovnih korakov (16 za strateško in 9 za operativno raven). Med drugim daje precejšen poudarek prepoznavanju in analizi različic delovanja, na strateški ravni pa tudi različnih instrumentov (nacionalne) moči. Poleg tega Barfoed svojstveno pristopa k politično-strateški ravni, na kateri naj bi hkrati obstajali dve točki osredotočenja – prva, za katero je značilna moralna moč, na primer politična elita, in druga, za katero je značilna fizična moč, kot je koalicijska bojna skupina (Barfoed, 2018).

Strange, Eikmeier in Barfoed soglašajo, da je v praksi potreben kontinuiran proces analize tako sovražnikovih kot lastnih točk osredotočenja. Ob nekaterih razhajanjih v posameznih opredelitvah se še največja razlika med avtorji kaže v tem, da Strange točko osredotočenja ugotavlja tako med snovnimi (vodja, vojaške sile, industrija, populacija) kot nesnovnimi elementi (javna podpora), medtem ko Eikmeier in Barfoed dopuščata le obstoj snovnih točk osredotočenja.

2.3 Vego in dodelava ideje ključnih dejavnikov

Ameriški profesor dr. Milan Vego, sicer nekdanji častnik Jugoslovanske vojne mornarice, je prevzel idejo ključnih dejavnikov, a je konceptualizacijo nekoliko prilagodil. Vego je v izhodišče svojega modela postavil analizo vojaške situacije, ki naj bi bila sestavljena iz množice fizičnih (oprijemljivih) in abstraktnih (neoprijemljivih) dejavnikov. Glede na zastavljeni cilj vojaškega delovanja naj bi bili nekateri od teh dejavnikov pomembnejši kot drugi – gre za t. i. ključne dejavnike, ki jih Vego deli na ključne moči (*critical strength*) in ključne šibkosti (*critical weakness*). Pri tem tvori najpomembnejša med ključnimi močmi točko osredotočenja. Tiste ključne šibkosti ali redkeje ključne moči, ki jih je mogoče izkoristiti, pa Vego obravnava kot ključne ranljivosti (*critical vulnerabilities*) (Vego, 2000, str. 23; 2009, str. VII-14–VII-20; 2017, str. 140–144).

Osnovna logika je torej naslednja: za doseganje cilja se uporabljajo ključne moči in najpomembnejša med temi je točka osredotočenja. Ker pa ni mogoče biti hkrati močan na prav vseh področjih, obstajajo v vsaki situaciji tudi ključne šibkosti. Če so ključne šibkosti (ali redkeje ključne moči) izrazito izpostavljene napadu, govorimo o ključnih ranljivostih, ki jih je mogoče izkoristiti za posredni napad na točko osredotočenja.

Ponazorimo na zdaj že dobro znanem primeru. Podobno kot Eikmeier tudi Vego priporoča, da izhajamo iz ugotavljanja lastnega in (domnevnega) sovražnikovega cilja. Nato naj bi – na podlagi analize situacije – razmislili o ključnih dejavnikih in izluščili ključne moči ter ključne šibkosti za posameznega akterja. Če namerava sovražnik zasesti območje, kot njegove ključne moči pa ocenjujemo zmogljivost, moramo entiteto točke osredotočenja poiskati v tem naboru. V obravnavanem primeru jo določimo kot oklepno brigado, saj zagotavlja manever. Vendar pa ima sovražnik nekatera področja delovanja najverjetneje tudi pomanjkljiva, na primer logistiko, zračno obrambo, poveljevanje in kontrolo ipd. Če za katero izmed teh kategorij ocenimo, da je tudi zelo izpostavljena napadu (npr. sovražnikovo poveljniško mesto), smo ugotovili ključno ranljivost, prek katere lahko oslabimo celotno točko osredotočenja (oklepno brigado).

Vego je poudaril, da obstajajo točke osredotočenja – »viri grupirane moči – fizične ali moralne – ali viri vzvoda [moči]« – na vseh ravneh vojskovanja, a naj bi bil doprinos koncepta večji na strateški in operativni kot na taktični ravni (2000, str. 26–27; 2009, str. VII-25–VII-26; 2017, str. 63). Podobno kot Strange tudi Vego prepozna pomen fizičnih in abstraktnih elementov – avtor trdi, da višja kot je raven vojne, večji je vpliv slednjih (Vego, 2000, str. 25). Tako naj bi bila na taktični in operativni ravni točka osredotočenja skoraj vedno koncentracija sil z največjo mobilnostjo in ognjeno močjo, k temu pa Vego dodaja v zadnjih desetletjih naraščajoč pomen računalniških omrežij. Na nižjih ravneh vojskovanja Vego abstraktne elemente poudarja zlasti v spopadih nizke intenzivnosti oziroma v nevojnih (vojaških) operacijah (Vego, 2009, VII-18–VII-19; 2017, str. 61).

2.4 Echevarria in vrnitev h Clausewitzu

Morda najbolj kontroverzna koncepcijo točke osredotočenja je oblikoval ameriški podpolkovnik in pozneje profesor dr. Antulio J. Echevarria II. Echevarria je izhajal iz prepričanja, da se sodobne različice koncepta vse preveč odmikajo od Clausewitzeve prvotne ideje. Da bi koncept spravil »nazaj pod kontrolo« (Echevarria, 2004, str. 12), se je lotil podrobnega proučevanja zapisov iz knjige O vojni in prišel do sklepa, da pri točki osredotočenja ne gre za moč, vir moči ali šibkost, temveč »žariščno točko, v kateri se združijo fizične (in psihološke) sile« (Echevarria, 2002, str. v).

Po Echevarrijevem prepričanju pri Clausewitzevi koncepciji *Schwerpunkta* ne gre za ohlapno metaforo, temveč mnogo tesnejšo analogijo s fizikalno idejo težišča. Pri tem je Echevarria ponazoril, da če v stvarnem svetu delujemo z ustrezno silo proti težišču nekega telesa, povzročimo njegov padec – težišče torej ni moč, vir moči ali šibkost, temveč dejavnik ravnotežja (2002, str. 5–16). Avtor je nadaljeval, da je iz Clausewitzevih teoretskih zapisov in podanih primerov razvidno, da je tudi v vojni bistvena »centripetalna ali centralizacijska funkcija, ki drži skupaj sisteme moči« (2002, str. 12). Gre torej za »žariščno točko, ki priteguje in organizira moč iz različnih virov« (prav tam) oziroma »zagotavlja surovo moč, namen in smer« (2004, str. 12), ki pa jo najdemo le, če je dovolj povezanosti med različnimi deli sovražnikove strukture, da se tvori vseobsegajoč sistem. Povezanost je lahko politična, ideološka, geografska, elektronska ali kako drugačna. Če je sovražnik razdrobljen ali decentraliziran, po oceni Echevarrie koncept ni uporaben (2012, str. 6–7).

Echevarria je nadaljeval, da če na žariščno točko delujemo z ustrezno silo, povzročimo zlom sistema. Koncept točke osredotočenja zato po mnenju avtorja uporabljamo le takrat, ko stremimo k popolnemu porazu sovražnika. Echevarria je opozarjal, da Clausewitz ni razlikoval med taktičnim, operativnim in strateškim *Schwerpunktom*, temveč ga je opredeljeval za celoten sovražnikov sistem. Avtor je zato predlagal, da koncepta ni dobro uporabljati po posameznih ravneh (taktični/operativni/strateški), temveč holistično, to je le na strateški ravni (Echevarria, 2002, str. 12–16; 2004, str. 16). Če se vrnemo k že večkrat ponazorjenemu primeru oklepne brigade – Echevarria bi koncept točke osredotočenja v taki situaciji najverjetneje označil kot nepomembnega.

Echevarria je predlagal tri korake za uporabo koncepta (2002, str. 16–19; 2004, str. 16–17):

1. Ugotavljanje, ali sta iskanje in napad na točko osredotočenja primerna za tip vojne, v katero smo oziroma bomo vpleteni.
2. Ugotavljanje, ali je sovražnikova struktura oziroma sistem dovolj povezan, da ga lahko obravnavamo kot eno telo.
3. Ugotavljanje, kateri element ima potrebno centripetalno silo, da drži skupaj celoten sistem.

Echevarrievemu razumevanju točke osredotočenja nasprotuje več različnih teoretikov, češ da je koncepcija polna pridržkov in (pre)ozko usmerjena na en tip vojne in na eno raven spopada, da je metoda uporabe premalo dodelana ter da avtor koncept razume preveč mehanicistično (gl. Vego 2009, str. VII-32–VII-33; Eikmeier, 2012, str. 163). V tej luči ni presenetljivo, da koncept ni bil deležen navdušenja med pisci uradnih doktrin.

Tabela 2:
Primerjava
ključnih
teoretskih
različic
koncepta točke
osredotočenja
(Vir: lastna
ponazoritev)

	J. A. Warden III	J. L. Strange	D. C. Eikmeier	A. J. Echevarria II	M. N. Vego
Strnjena opredelitev koncepta	»Koncentracije moči [...], a tudi ranljivosti«	»Primarni vir moralne ali fizične moči, sile in odpora«	»Primarna entiteta, ki neločljivo vsebuje ključne zmogljivosti za dosego cilja«	»Žariščna točka, v kateri se združijo fizične (in psihološke) sile«	»Vir grupirane moči – fizične ali moralne – ali vir izvoda [moči]«
Členitev ravni vojskovanja	(Grandstrateška) strateška operativna taktična	(Grandstrateška) strateška operativna taktična	Strateška operativna taktična	(Nacionalno strateška) strateška operativna taktična	(Nacionalno strateška) strateška operativna taktična
Število točk osredotočenja	Ena ali več točk osredotočenja na vsaki ravni v spopadu	Ena do največ nekaj točk osredotočenja na vsaki ravni poveljevanja	Ena točka osredotočenja (le izjemoma več) za vsak zastavljen cilj	Le ena točka osredotočenja na strateški oz. holistični ravni, izjemoma več lokalnih	Ena točka osredotočenja za vsak zastavljen cilj
Konceptualna izhodišča (avtorji; teorije)	Clausewitz; sistemska teorija	Clausewitz; doktrinarni dokumenti	Strange, Lykke; sistemska teorija	Clausewitz; sistemska teorija	Clausewitz; teorija operatike
Ontološki vidik	Obstajajo le fizične točke osredotočenja, saj so moralni dejavniki v vojni nedojemljivi.	Obstajajo tako moralne/ politične kot tudi fizične točke osredotočenja.	Obstajajo le fizične točke osredotočenja, saj moralni elementi nimajo zmogljivosti za delovanje.	Točka osredotočenja je lahko fizična ali psihološka in obstaja le v primeru zadostne povezanosti sistema.	Točka osredotočenja je lahko fizična ali moralna, a v nekaterih primerih (zlasti ob razpršenosti sil) ne obstaja.
Bistveni elementi modela	Pet obročev: 1. vodstvena struktura, 2. sistemski temelji, 3. infrastruktura, 4. populacija, 5. bojni mehanizem	– Kontekst, – točka osredotočenja, – ključne zmogljivosti, – ključne zahteve, – ključne ranljivosti	– Cilj, – ključne zmogljivosti, – točka osredotočenja, – ključne zahteve, – ključne ranljivosti	Če obstaja ... – neomejenost cilja, – povezanost sistema, – dosegljivost točke o., ... je mogoče doseči zrušitev sistema.	– Cilj, – ključne moči, – ključne šibkosti, – ključne ranljivosti, – točka osredotočenja

3 ŠTUDIJA PRIMERA: RUSKA INVAZIJA NA UKRAJINO LETA 2022

V preglednem delu prispevka smo dobili vpogled v najpomembnejše konceptualizacije točke osredotočenja, v nadaljevanju pa bomo teorijo poskušali povezati s prakso. Pri tem bomo obravnavali aktualni primer oboroženega spopada, in sicer prvo fazo ruske invazije na Ukrajino, ki se je začela 24. februarja 2022. Upamo, da bomo kljub pomanjkanju zanesljivih informacij o dogajanju na vojskovališču poustvarili dovolj kakovosten kontekst, da bo primer lahko deloval kot zgled analitične rabe koncepta točke osredotočenja.⁵ V študiji primera se bomo osredotočili na vojaškostrateški vidik spopada, pri analizi pa si bomo pomagali s koncepcijo točke osredotočenja, predstavljeno v poglavju 2.2.⁶

3.1 (Grand)strateški kontekst

Leta 2021 se je začel zaostroovati dolgoletni konflikt med Rusko federacijo in Ukrajino. Potem ko je Rusija v začetku leta 2022 pod pretvezo izvajanja vojaških vaj v bližini ukrajinske meje nakopičila več kot 150.000 vojakov, so zahodne obveščevalne službe vse bolj opozarjale, da bi lahko ruski predsednik Putin sprožil vojaški napad na Ukrajino. Pretnja ruskega napada je postala še posebej pereča sredi februarja, ko so ruske in beloruske sile začele izvajati skupne vojaške vaje na ozemlju Belorusije. V istem obdobju je ponovno eskaliralo tudi oboroženo nasilje v Donecku in Lugansku, deklarativno samostojnih, a mednarodno nepriznanih separatističnih proruskih republikah na vzhodu Ukrajine. 21. februarja 2022 je Rusija priznala neodvisnost obeh separatističnih republik in tja napotila vojaške enote (Interfax, 2022; MMC RTV, 2022; The International Institute for Strategic Studies, 2022, str. 166–167).

S skoraj milijonom pripadnikov mirnodobne sestave in obsežnim tehnološkim zaledjem je bila Rusija kadrovsko in oborožitveno bistveno močnejša stran v konfliktu (gl. The International Institute for Strategic Studies, 2022, 5. poglavje). Tako je za spopad z Ukrajino lahko namenila obsežne oklepnomehanizirane sile (zlasti iz

⁵ *Vojskovanje ne poteka le v fizični razsežnosti, temveč je vsak (oboroženi) spopad tudi spopad naracij. Tako imajo udeležene strani tendenco pristranskega prikazovanja dogodkov: poudarjajo lastne uspehe in podcenjujejo rezultate sovražnikovega delovanja. Tako poskušajo (so)oblikovati miselno predstavo o konfliktu, da bi izboljšali kohezivnost, motivacijo in disciplino na lastni strani, hkrati pa poskušajo v sovražnikove vrste vnesti nemir. V tej luči je mogoče prek manipulacije informacij lastno delovanje prikazati kot zmagovito ne glede na doseganje prvotnih ciljev ali pa dejansko razmerje izgub, saj se ustvarja družbeni konstrukt zmage (gl. Angstrom in Widen, 2015, str. 43–45; Furlan, 2021, poglavje 2.7). Pristransko in enostransko prikazovanje dogodkov pomeni za raziskovalce precejšnjo oviro, po drugi strani pa lahko v našem primeru deluje tudi kot opomnik, da določanje točke osredotočenja ni odvisno le od dodelanosti koncepta, temveč tudi od kakovosti informacij, ki so analitiku in/ali načrtovalcu na voljo.*

⁶ *Bralcem, ki bi želeli konflikt v Ukrajini proučiti prek uradnega Natovega modela točke osredotočenja, priporočamo, da izhajajo iz doktrine AJP-5 (2019, aneks B). Doktrinarni dokument sicer v uradno rabo prenaša Barfoedovo koncepcijo (gl. poglavje 2.2).*

zahodnega in južnega vojaškega okrožja),⁷ podprte z letalstvom in specialnimi silami, ob pomorski prevladi v Črnem morju pa bi lahko izvedla tudi amfibijski desant. Ob tem pa tudi ne moremo izključiti, da se Rusija v izrazito neugodnem položaju ne bi zatekla k uporabi taktičnega jedrskega orožja (gl. Holloway, 2022). Ruske oborožene sile niso bile brez težav – med drugim so bili problematični znaten delež nabornikov (do 30 odstotkov mirnodobne sestave), neučinkovita logistika, rigiden sistem poveljevanja in kontrole, pa tudi zastoj v tehnični modernizaciji (gl. Fiore, 2017; The International Institute for Strategic Studies, 2022, str. 166–177; Vershinin, 2022). Ker je Rusija več mesecev kopičila sile ob ukrajinski meji, je nasprotno stran držala v negotovosti, konflikt pa (de)eskalirala tudi s pomočjo proruskih sil v Donecku in Lugansku. Nejasna pripravljenost Belorusije, da aktivno sodeluje v napadu, je dodatno zapletala ukrajinske obrambne priprave.

Ukrajina je bila v nedvomno neugodnem geostrateškem položaju. Prozahodno usmerjena država ni bila članica nobenega vojaškega zaveznitva, poleg tega je imel predsednik Zelenski razmeroma šibko podporo med domačim prebivalstvom (Kyiv International Institute of Sociology, 2021; Kyiv International Institute of Sociology, 2022). Ukrajini je vojaška grožnja pretila v večtisočkilometerskem loku, ki je segal od Belorusije na severozahodu, prek Rusije, separatističnih Luganska in Donecka na vzhodu, do rusko okupiranega Krima in obal Črnega morja na jugu.⁸ V tem pogledu je bila kljub precejšnji velikosti (efektivna oblast na približno 560.000 km² ozemlja) in kompaktni obliki (gl. Vego, 2009, str. III-10) problematična strateška globina Ukrajine, saj bi jo učinkovit kopensko-zračno-pomorski napad v osi sever-jug lahko presekalo na pol, še zlasti, ker je bil del ukrajinskih sil vnaprej vezan na kontaktni črti s separatističnima republikama. Ukrajina je invazijo pričakala z okoli 200.000 pripadniki mirnodobne sestave in le delno mobiliziranimi rezervisti. Pred izbruhom sovražnosti so se v javnosti sicer pojavljale precej različne ocene o tem, kakšna je verjetnost, da Ukrajina zaustavi množični napad (pro)ruskih sil (gl. Kagan in sod., 2021; Jones in Wasielewski, 2022; BBC, 2022; RadioFreeEurope/RadioLiberty, 2022). Če bi odbila začetni napad, bi bila nadaljnja krepitev ukrajinskega položaja precej odvisna od reakcije zahodnih držav. Te so, kot se je izkazalo po izbruhu sovražnosti, proti Rusiji sprejele ostre sankcije in Ukrajino podprle z obsežnimi pošiljkami vojaške opreme in oborožitve, pa tudi humanitarnih sredstev.

⁷ Po besedah ruskega obrambnega ministra Šojguja (v *The International Institute for Strategic Studies*, 2022, str. 167) je imela avgusta 2021 Rusija skupno na voljo 168 bataljonskih bojnih skupin (batalonmaja taktičeskaja grupa). Po eni izmed ocen (senior U.S. defense official, v Stewart in Ali, 2022) je nato Rusija invazijo začela z več kot 120 bataljonskimi bojnimi skupinami. To je bila najverjetneje še vedno manj kot polovica celotne kadrovske sestave ruske kopenske vojske (Kofman, v *War on The Rocks*, 2022).

⁸ Ukrajina je imela skoraj 2000 kilometrov dolgo kopensko mejo z Rusijo ter separatističnima republikama Doneckom in Luganskom, potencialnemu amfibijskemu izkrcaju pa je bila izpostavljena tudi celotna ukrajinska črnomoška obala. Z razmestitvijo ruskih enot v Belorusiji in ob nejasnih namelih predsednika Lukašenka je grožnja pretila tudi vzdolž skoraj tisočkilometerske meje z Belorusijo. K temu je treba dodati še zamrznjen konflikt v Pridnestrski republici na ukrajinski zahodni meji in prisotnost manjših ruskih sil v tej samooklicani državi.

3.2 Razvoj dogodkov

24. februarja 2022 v zgodnjih jutranjih urah je ruski predsednik Vladimir Putin v televizijskem prenosu oznanil začetek invazije, to evfemistično označil kot »posebno vojaško operacijo« in opredelil cilj »zaščite ljudi [...], demilitarizacije in denacifikacije Ukrajine ter sojenja tistim, ki so zagrešili številne krvave zločine nad miroljubnimi ljudmi« (TASS, 2022). Ob tem je izpostavil, da njegov namen ni okupacija Ukrajine. Kmalu po koncu Putinovega nagovora se je začel raketni udar po ukrajinski strateški infrastrukturi. Že v nekaj urah je sledila tudi ofenziva kopenskih sil na treh glavnih smereh – severni (iz Belorusije vzdolž reke Dneper proti prestolnici Kijev), severovzhodni (iz Rusije proti mestoma Harkov in Sumi ter naprej proti Kijevu) in južni (iz anektiranega Krima proti mestu Heršon in morebiti Odesi).⁹ Pri tem je bilo odločilno zlasti delovanje na severni, težiščni smeri, saj bi obkolitev in potencialni padec Kijeva za Ukrajino pomenil hud udarec na vojaški, politični in simbolni ravni.

Ruski napad se je začel skladno z napovedmi analitikov (gl. Kagan, Bugayova, Barros, Stepanenko in Clark, 2021, str. 10–13). Že v prvih urah je bilo zaslediti poročila o številnih detonacijah izstrelkov na ukrajinskih letališčih, položajih zračne obrambe in v oporiščih. Tudi napredujočim kopenskim enotam je kazalo dobro: na južni smeri je ruskim silam že prvi dan uspelo prodreti do Heršona in tam v naslednjih dneh vzpostaviti mostišče čez reko Dneper. Na severni smeri so ruske sile drugi dan dosegle okolico Kijeva, na severovzhodni smeri pa predmestja drugega največjega mesta Harkov. Pa vendar so se začele kazati tudi težave. Uvodni zračno-raketni napad po ukrajinskih položajih je bil razmeroma omejen in, morda namenoma, ni bistveno prizadel ukrajinskega sistema poveljevanja in kontrole. Prav tako Rusiji z raketnimi in letalskimi napadi ni uspelo nevtralizirati ukrajinskega letalstva, niti ji po helikopterskem desantu ni uspelo zavarovati pomembnega letališča pri Hostomelu. V tej luči so vojaški analitiki že kmalu prepoznali znamenja, da je rusko delovanje »slabo načrtovano, koordinirano in izvajano«, da imajo napadalci »vse večje težave z moralo in logistiko« in da se, zlasti na težiščni severni smeri, enote mimo formalnih poveljstev združujejo v »*ad hoc* bojne skupine« (Clark, Barros in Stepanenko, 2022). Ukrajinski branilci so že tretji dan spopadov pretežno zaustavili napredovanje na severni in severovzhodni smeri. Nekoliko uspešnejši je bil ruski prodor na jugu, kjer je bilo težišče sicer preneseno proti Zaporožju in pristaniškemu Mariupolju – ta je po obkolitvi v naslednjih tednih postal prizorišče srditega urbanega bojevanja.

Prve dni marca so začela z bojišč prihajati poročila, da se ruske sile vse bolj odločajo za okrepljeno artilerijsko obstreljevanje (nemalokrat usmerjeno proti civilnim ciljem), manevrske enote pa še vedno držijo položaje ali v divergentnih smereh in brez medsebojne podpore le počasi napredujejo. Napadalcem tudi v naslednjih dveh tednih

⁹ V nasprotju z nekaterimi pričakovanji (pro)ruske sile niso sprožile večje ofenzive iz Donecka in Luganska. Čeprav so postopoma osvajale ozemlje, so v začetni fazi (pro)ruske sile na tem območju predvsem vezale sile in tako ustvarjale pogoje za odločilno delovanje na drugih smereh.

kljub dodatnim vojaškim in paravojaškim¹⁰ okrepitvam ni uspelo razviti manevra in boja po globini, niti jim ni uspelo obkoliti in uničiti nobene pomembnejše ukrajinske kopenske enote. V tretjem tednu spopadov so počasen, a razmeroma kontinuiran napredek zaznale le (pro)ruske sile v Donecku in Lugansku. Ukrajinski protinapadi in zasede so pomembno slabili bojno moč (pro)ruskih sil. Ruske oborožene sile so imele težave z delovanjem v zračnem prostoru; prav tako ni bilo zaznanih znakov, da bi bila ruska ofenziva posebej uspešna v kibernetnem prostoru (Gibney, 2022; Clark, Barros in Stepanenko, 2022; Kagan, Barros in Stepanenko, 2022; Kofman, v *War on the Rocks*, 2022). Bolje je Rusiji kazalo le na morju, saj je pomorsko šibka Ukrajina izgubila več plovil in med drugim celo sama potopila svojo največjo vojno ladjo, fregato Hetman Sahajdačni.

Z izgubo iniciative se je končala prva faza invazije na Ukrajino. V nadaljevanju bomo podrobneje razčlenili, kako bi lahko v vojaškostrateškem smislu dinamiko bojnega delovanja v začetni fazi invazije pojasnili s konceptom točke osredotočenja. Zaradi omejenega prostora bomo analizirali le točko osredotočenja in ključne dejavnike za ruske sile.¹¹ Pri tem bomo izhajali iz Eikmeierjeve koncepcije, predstavljene v poglavju 2.2.

3.3 O prepoznavanju točke osredotočenja in ranljivosti ruskih sil

Kot predlaga Eikmeier (2007, str. 64; 2010, str. 158; 2012, str. 147), se je treba najprej vprašati, kaj je bil cilj oziroma želeno končno stanje ruskih sil. Več analitikov je na podlagi uradno izraženih ciljev, dogajanja na vojskovališču, pa tudi dinamike pogajanj med spopadenima stranema ocenilo, da je bil dejanski cilj menjava politične oblasti, k čemur naj bi pripeljala zasedba strateških točk. Tako so Kagan, Barros in Stepanenko (2022) zapisali, da so ruske sile nameravale »zavzeti Kijev, Harkov, Odeso in druga večja ukrajinska mesta ter izsiliti spremembo vlade v Ukrajini«. Podobno je Gorenburg (v *Independent*, 2022) ocenil, da je želela Rusija »nastaviti nekakšno prorusko vlado, končati z delovanjem in razglasiti zmago«. Kofman (v *War on the Rocks*, 2022) pa je razčlenil, da je bil uvodni cilj menjava režima, a so napadalcem spodleteli vsi trije vojaškostrateški cilji – obkolitev in zavzetje Kijeva, (globoki) obhod ukrajinskih sil, vezanih na Donbas, pa tudi prodor proti Odesi. Kot je nadaljeval Kofman (prav tam), napadalci niso ustrezno koncentrirali bojnega delovanja – točka osredotočenja bi lahko bil Kijev,¹² a so na koncu svoje delovanje preveč razpršili. Podobno je že po dveh tednih bojev ocenil tudi Božič, nekdanji načelnik Generalštaba Slovenske vojske, ki je dejal, da na ruski strani ni bilo zaslediti »osredotočenega delovanja«, temveč »tri čisto samostojna bojevališča«, ki

¹⁰ V medijih in na družbenih omrežjih je bilo zaslediti poročila, da so se v boje v Ukrajini vključili Kadirovi (borci čečenskega voditelja Ramzana Kadirova), rusko zasebno vojaško podjetje Wagner (v nekaterih virih poimenovano Liga) in pripadniki Rosgvardije (ruske nacionalne garde).

¹¹ Za popolnejšo analizo bi, kot uči teorija, morali analizirati obe strani v spopadu.

¹² Podobno kot Kofman je tudi Qackebush (v McKinney, 2022) ocenil, da je bil Kijev ukrajinska točka osredotočenja – če bi mesto padlo, bi bilo to odločilno za nadaljnji razvoj konflikta v smeri ruske zmage. Friedman (2022) se s tem ni strinjal in je menil, da na ukrajinski strani zaradi razpršenosti sil (in pripravljenosti za hiter prehod na gverilsko vojskovanje) o klasični točki osredotočenja niti ne moremo govoriti.

niso podpirala drug drugega (Božič, 2022). V luči navedenega se lahko strinjamo z oceno, da so ukrajinske sile spodnesle začetno rusko kampanjo. Ne le za pretežno neuspešno, začetna faza ruske invazije se je izkazala tudi za izjemno potratno tako v moštvu kot v tehniki.¹³

Eikmeier nadaljuje, da je treba ugotoviti mogoče načine delovanja za doseg ciljev, pri čemer najbolj bistveno delovanje pomeni ključno zmogljivost (oziroma ključne zmogljivosti, če je bistvenih oblik delovanja več). V nabor mogočih načinov delovanja bi v tem pogledu lahko uvrstili zmogljivosti, kot so: napasti, prodreti, obkoliti, uničiti, zavzeti, zavarovati, obdržati. Če na podlagi do zdaj znanih informacij domnevamo, da je bil glavni vojaškostrateški cilj ruskih sil nasilno vzpostaviti fizično prisotnost v Kijevu in pridobiti nadzor nad prestolnico, je bila torej ključna zmogljivost »zavzeti«.¹⁴ Na podlagi prepoznane ključne zmogljivosti lahko – tako Eikmeier – določimo tisto materialno entiteto, ki je neločljivo vsebovala ključno zmogljivost za doseg cilja. Gre za točko osredotočenja. Čeprav je zaradi pomanjkanja informacij ocena nezanesljiva, pa je najverjetneje, da je Rusija za delovanje na težiščni severni smeri (iz Belorusije proti Kijevu) namenila bojno skupino armadne ravni,¹⁵ sestavljeno iz različnih kopenskih (elementi 35., 36. in 41. armade) in zračnodesantnih sil (elementi 76. divizije, 11. in 31. brigade) z močno helikoptersko in letalsko podporo. Ta bojna skupina je torej s perspektive Ukrajine pomenila sovražnikovo točko osredotočenja (*enemy's centre of gravity*).

Eikmeier nas nato usmerja k ugotavljanju sredstev, ki so nujna za izvajanje ključne zmogljivosti. Gre za ključne zahteve oziroma potrebe. Vprašajmo se torej, kaj vse je potrebovala ruska armadna bojna skupina, da bi zavzela Kijev. Zagotovo je potrebovala učinkovito poveljevanje in kontrolo, logistično podporo, obveščevalne informacije, zaščito pred napadi iz zraka in še bi lahko razmišljali naprej (gl. Fiore, 2017). Kot kažejo informacije, je ukrajinski strani uspelo svoje bojno delovanje prilagoditi tako, da je učinkovito prizadela vsaj eno izmed (ranljivih) ključnih zahtev, in sicer logistično podporo. Z uspešnim delovanjem proti ključni ranljivosti so torej ukrajinske sile posredno nevtralizirale sovražnikove ključne zmogljivosti v točki

¹³ Poročila o izgubah so v času zaključevanja tega prispevka še zelo nezanesljiva. Po prvem mesecu spopadov se ocenjeno število mrtvih pripadnikov oboroženih sil giblje med 7000 in 15.000 na ruski ter med 4000 in 6000 na ukrajinski strani. Hkrati je bilo uničene, poškodovane ali zajete ogromno vojaške tehnike. Na enem izmed portalov, ki na podlagi prosto dostopnih virov spremlja izgube pomembnejše oborožitve in opreme (zlasti vozil, zrakoplovov in plovil), je bilo do 24. marca 2022 dokumentiranih 1794 izgub na ruski strani (med drugim 280 tankov, 268 bojnih vozil pehote, 15 letal in 35 helikopterjev) in 536 izgub na ukrajinski strani (med drugim 74 tankov, 58 bojnih vozil pehote in 13 plovil) (Oryx, 2022). Resnične številke so bile najverjetneje še precej višje.

¹⁴ Zavzeti (seize) – s silo prisvojiti določeno območje, lokacijo ali objekt (NATOTerm, 2020).

¹⁵ Enote ruske kopenske vojske brigadne in višjih ravni bremenijo nezadostna popolnitev, neuskkljenost bojnih funkcij in posledično nizka pripravljenost za delovanje, zato je organiziranost ruskega (še zlasti ofenzivnega) bojnega delovanja precej odvisno od ad hoc poveljstev, katerim so podrejeni elementi različnih vojaških in paravojaških formacij (gl. Fiore, 2017). Ruska bojna skupina, ki je delovala na težiščni severni smeri proti Kijevu, torej najverjetneje ni bila oblikovana okoli ene (nosilne) enote. Ker pa je bojna skupina po začetnih ocenah obsegala od 15.000 do 30.000 pripadnikov, kar okvirno ustreza velikosti sodobne ruske armade (gl. The International Institute for Strategic Studies, 2022, str. 194), lahko, glede na obseg, govorimo o bojni skupini armadne ravni.

osredotočenja, tj. zmogljivost bojne skupine, da zavzame Kijev.¹⁶ Tako so Ukrajinci zaustavili napredovanje sovražnika na najnevarnejši smeri in dosegli kulminacijo ruskega napada, s čimer se je vojna prevesila v novo fazo. Poglejmo podrobneje.

Nekateri vojaški analitiki so že pred izbruhom sovražnosti predvideli, da bi lahko imela ruska stran precejšnje težave z logistiko. Vershinin je tako ocenil, da so ruske sile sposobne razviti ustrezno bojno moč, da dosežejo obsežno napredovanje, vendar so zaradi logističnih omejitev ofenzivno delovanje hitro primorane prekiniti z operativnim premorom. Kot je v nadaljevanju utemeljil Vershinin, so ruske sile pri izvajanju večjih operacij zelo odvisne od prevozov po železnici, saj so logistične (pod) enote ruskih regularnih formacij praviloma za eno raven manjše kot v oboroženih silah na Zahodu. Vershinin je tako prepoznal ozko grlo – prevoz streliva, goriva in drugega materiala od železniških depojev do enot na bojišču. Ker ruske ofenzivne zmogljivosti večinoma temeljijo na oklepnomehaniziranih in artilerijskih enotah, te pa imajo velik logistični odtis, intenzivno bojno delovanje dodatno obremeni že sicer premajhne logistične zmogljivosti (Vershinin, 2021). Do podobnega sklepa je prišel tudi Fiore, ki je zapisal, da ruska zagotovitev delovanja hitro postane preobremenjena in je pogosto organizirana *ad hoc*. Ruske sile zato »ne morejo hitro obnavljati bojne moči, ne da bi pri tem kanibalizirale druge enote na vojskovališču« (2017, str. 9).

V podjetju SCM Globe, ki se ukvarja z modeliranjem dobavnih verig, so ocenili, da je bil glavni (železniški) depo, ki je podpiral rusko delovanje na severni smeri (tj. proti Kijevu), pri beloruskem mestu Gomel, tiste sile, ki so proti Kijevu prodirale z vzhoda, pa bi lahko bile oskrbovane iz ruskega Voroneža (SCM Globe, 2022). Ker ruskim silam v uvodni fazi invazije ni uspelo zasesti pomembnejših ukrajinskih železniških vozlišč in objektov (gl. Ukrzaliznytsia, 2022), je oskrba od osrednjih depojev do enot na bojišču ostala odvisna od transporta po cestah.¹⁷ Poleg tega so napadalci v uvodnem prodoru zaobšli številna naselja (npr. Černigov), zato so postali cestni konvoji zelo ranljivi za napade. Vse kaže, da so do enakega sklepa prišli tudi ukrajinski odločevalci: tako je ukrajinsko obrambno ministrstvo že v prvem tednu spopadov državljane pozvalo, naj poskušajo ruske sile odrezati od logistične podpore. »Ne napadajte tankov, uničujte kolone za njimi. Če bo sovražnik ostal brez goriva, streliva, hrane, inženirske podpore in vzdrževanja, bo postal nemočen« (Ukrainian Defence Ministry, v Sandford in Brezar, 2022). Ukrajinske sile so to začele s pridom izkoriščati, kar bi v predstavljenem besednjaku poimenovali kot ključno ranljivost ruskih sil – z zasedami, pa tudi nestičnimi udari (brezpilotnimi letalniki in artilerijskim obstreljevanjem) so povzročile hude izgube sovražnikovim

¹⁶ Glede na podatke z vojskovališča bi bila druga ključna ranljivost ruskih sil lahko sistem poveljevanja in kontrole.

¹⁷ Pri SCM Globe so ocenili, da lahko ruski oskrbovalni konvoji potujejo s povprečno hitrostjo 35 kilometrov na uro. To pomeni, da je potreboval vsak tovornjak za pot med Gomlom in obronki Kijeva deset ur v eno smer. Precejšen zastoj ruskih vozil severno od Kijeva (gl. Wall, 2022) je potovalne čase zagotovo še znatno podaljšal. Pri SCM Globe so sklenili, da bodo obeti za Ukrajinsko obrambo ostajali dobri, vse dokler bodo branilci obdržali nadzor nad pomembnimi železniškimi vozlišči, kot so Kijev, Harkov, Zaporožje, Korosten in Lvov, saj ruski cestni logistiki ne bo uspelo podpreti bojnega delovanja v globini ukrajinskega ozemlja (SCM Globe, 2022).

logističnim zmogljivostim.¹⁸ Eden izmed ameriških analitikov (v Kaufman, 2022) je v tem pogledu ocenil, da so bile ukrajinske sile »precej kreativne«, saj so »načrtno ovirale in onemogočale rusko zagotovitev delovanja«. Podobno so britanski obveščevalci opazili, da so bile zaradi uspešnih napadov na oskrbovalne konvoje, skladišča in pristanišča v zaledje napotene dodatne ruske sile, ki bi bile sicer lahko uporabljene drugje (UK Ministry of Defence, 2022). V praksi so se prvi znaki, da imajo ruske sile precejšnje težave z oskrbo bojnih enot, pojavili že kmalu po začetku invazije na Ukrajino,¹⁹ dokončna potrditev pa je prišla z opažanji o več zaporednih operativnih premorih, ki so se iztekli v kulminacijo ruskega napada. Napadalci so bili prisiljeni zaustaviti napredovanje proti obkrožitvi Kijeva, saj po ocenah analitikov ruska logistika ni (več) imela dovolj zmogljivosti, da bi podpirala hkratno ofenzivno delovanje več bojnih skupin (Clark, Barros in Stepanenko, 2022; Kagan, Barros in Stepanenko, 2022). Nevarno napredovanje armadne bojne skupine na težiščni severni smeri je bilo zaustavljeno, kar bi lahko označili kot uspeh za ukrajinske sile. Spopad je tako prešel v novo fazo.

Sklep Koncept točke osredotočenja izhaja iz obujenega zanimanja za Clausewitzovo knjigo *O vojni*, ki je v drugi polovici sedemdesetih let 20. stoletja (vnovič) pritegnila pozornost vojaških teoretikov, najprej v Združenih državah Amerike, pozneje pa tudi drugod po svetu. Koncept točke osredotočenja ima dvojno funkcijo. Po eni strani se v številnih oboroženih silah uporablja kot osrednje orodje za načrtovanje bojnega delovanja, še zlasti večjih operacij (normativna funkcija), po drugi strani pa naj bi ga bilo mogoče interpretirati tudi kot spremenljivko, ki pojasnjuje hitre in odločilne vojaške zmage (analitična/pojasnjevalna funkcija). Razpravo o konceptu točke osredotočenja spremlja burna debata o njegovi ustreznosti, pri čemer nekateri kritiki predlagajo le prilagoditev metodologije, ostrejši pa naslavlajo tudi epistemološko in ontološko podlago koncepta.

Kot je razvidno iz preglednega dela prispevka, večina avtorjev točke osredotočenja ne dojema kot žariščne točke, nevralgične točke oziroma ultimativnega vozlišča, od katerega je odvisna funkcionalnost celotnega sistema. Glede spoznanja systemske teorije je morda najbolje točko osredotočenja razumeti kot širši podsistem oziroma območje v sistemu, ki je izpostavljeno izraziti degradaciji, da bi se posledično zmanjšala funkcionalnost celotnega sistema.

V drugem delu prispevka smo poskušali s konceptom točke osredotočenja osmisлити prvo fazo ruske invazije na Ukrajino. Čeprav za zdaj (še) ni jasno, ali so ukrajinska poveljstva koncept uporabila pri načrtovanju bojnega delovanja (normativna

¹⁸ Na že omenjenem portalu *Oryx* (2022) so v prvem mesecu spopadov ruski strani pripisali izgubo vsaj 580 tovornih, terenskih in drugih podobnih vozil, 49 inženirskih vozil, pa tudi dveh vlakovnih kompozicij z gorivom (podatek je za celotno vojskovališče in ne le za težiščno severno smer). K temu je treba pripisati še nedokumentirane izgube.

¹⁹ Tako so se na primer v prvih dneh marca po družbenih omrežjih (gl. *Reddit*, 2022) razširile vsebine, ki so prikazovale številna civilna vozila, označena s črko 'Z' (enim od simbolov, ki so jih Rusi uporabili za dekonflikcijo sil). Kmalu zatem so tovrstna civilna vozila opazili tudi v Ukrajini (*Axe*, 2022).

funkcija), pa to ne preprečuje, da ne bi dinamike bojnega delovanja poskusili razložiti prek analitične funkcije koncepta. V tej luči smo poskušali z eno od različnih koncepta pojasniti uvodno fazo ruske ofenzive, ki se je iztekla v popolno nasprotje (izvorno sovjetske) teorije globokih operacij (gl. Isserson, 2013). Kot smo prikazali, so ukrajinske sile uspešno delovale proti (vsaj) eni od ključnih ranljivosti sovražnika (logističnemu podsistemu), tako kulminirale ofenzivo ruske armadne bojne skupine (tj. točke osredotočenja) na severni smeri in se posledično izognile porazu v uvodnih tednih vojne.

Literatura

1. *AJP-5 – Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations*, 2019. https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-5_EDA_V2_E_2526.pdf, 25. 3. 2022.
2. Angstrom, J., in Widen, J. J., 2015. *Contemporary Military Theory: The Dynamics of War*. London; New York: Routledge.
3. Axe, D., 2022. *The Russian Army Is Running Out Of Trucks For Its War In Ukraine*. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/03/18/as-predicted-the-russian-army-is-running-out-of-trucks-for-its-war-in-ukraine/?sh=5d8be8c2577c>, 24. 3. 2022.
4. Barfoed, J., 2018. *A COG Concept for Winning More Than Just Battles*. *Joint Force Quarterly*. Issue 88, str. 116–123. <https://ndupress.ndu.edu/Publications/Article/1413045/a-cog-concept-for-winning-more-than-just-battles/>, 9. 3. 2022.
5. BBC, 2022. *How hard will it be to defend Ukraine from Russian invasion?* <https://www.bbc.com/news/world-europe-60492860>, 11. 3. 2022.
6. Booth, A., Sutton, A., Papaioannou, D., 2016. *Systematic Approaches to a Successful Literature Review*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, Melbourne: SAGE.
7. Božič, D., 2022. *Gostovanje v oddaji Odmevi* 10. 3. 2022. <https://www.rtvsl.si/rtv365/arhiv/174855251?s=tv>, 21. 3. 2022.
8. Clark, M., Barros, G., in Stepanenko, K., 2022. *Russia-Ukraine Warning Update: Russian Offensive Campaign Assessment* [poročila za 24., 25., 26., 27. in 28. februar ter 2., 3., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17. in 18. marec]. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/ukraine-conflict-updates>, 20. 3. 2022.
9. Clausewitz, C., 1832. *Vom Kriege* [e-izdaja]. https://www.clausewitz.com/readings/VomKriege1832/_VKwholetext.htm, 9. 3. 2022.
10. Clausewitz, C., 2004. *O vojni*. Ljubljana: Studia humanitatis.
11. *COPD – Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim v 2.0*, 2013. https://www.act.nato.int/images/stories/events/2016/sfpdpe/copd_v20.pdf, 9. 3. 2022.
12. Echevarria II, A. J., 2002. *Clausewitz's Center of Gravity: Changing Our Warfighting Doctrine--Again!* Carlisle: Strategic Studies Institute. <https://www.clausewitz.com/readings/Echevarria/gravity.pdf>, 28. 6. 2019.
13. Echevarria II, A. J., 2004. *Center of Gravity: Recommendations for Joint Doctrine*. *Joint Force Quarterly*. Issue 35, str. 10–17. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a520978.pdf>, 9. 3. 2022.
14. Echevarria II, A. J., 2012. *Clausewitz's Center of Gravity Legacy*. *Infinity Journal*. Special Edition, str. 4–7. https://www.infinityjournal.com/article/45/Clausewitzs_Center_of_Gravity_Legacy/, 9. 3. 2022.
15. Eikmeier, D. C., 2004. *Center of Gravity Analysis*. *Military Review*. 84-4, str. 2–5. https://pdfs.semanticscholar.org/87ac/bf7de2fa3c8f63f462bc4_a9da4b104afd01e.pdf, 7. 3. 2022.
16. Eikmeier, D. C., 2007. *A Logical Method for Center-of-Gravity Analysis*. *Military Review*. 87-5, str. 62–66.

17. Eikmeier, D. C., 2012. *Modernizing the Center of Gravity Concept – So It Works*. C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 133–168.
18. Eikmeier, D. C., 2015. *Operational Art, Design and the Center of Gravity, Pt. 4 of 4* [video predavanje]. <https://www.youtube.com/watch?v=-RYbtyzfb1w>, 9. 3. 2022.
19. Evans, M., 2012. *Centre of Gravity Analysis in Joint Military Planning and Design: Implications and Recommendations for the Australian Defence Force*. *Security Challenges*. 8-2, str. 81–104. <https://www.jstor.org/stable/26468953>, 7. 3. 2022.
20. Fiore, N., 2017. *Defeating the Battalion Tactical Group*. *Armor*. 128-2, str. 917. <https://www.benning.army.mil/Armor/eARMOR/content/issues/2017/Spring/ARMOR%20Spring%202017%20edition.pdf>, 23. 3. 2022.
21. Fox, A., in Kopsch, T., 2017. *Moving Beyond Mechanical Metaphors: Debunking the Applicability of Centers of Gravity in 21st Century Warfare*. <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2017/6/2/moving-beyond-mechanical-metaphors-debunking-the-applicability-of-centers-of-gravity-in-21st-century-warfare>, 7. 3. 2022.
22. Freedman, L., 2014. *Stop looking for the Center of Gravity*. <https://warontherocks.com/2014/06/stop-looking-for-the-center-of-gravity/>, 7. 3. 2022.
23. Friedman, G., 2022. *Evaluating Russia's Performance in Ukraine*. <https://geopoliticalfutures.com/evaluating-russias-performance-in-ukraine/>, 23. 3. 2022.
24. *FM 100-5 Tentative Field Service Regulations Operations, 1939*. <https://cgsc.contentdm.oclc.org/digital/collection/p4013coll9/id/975/>, 9. 3. 2022.
25. *FM 100-5 Operations, 1986*. <http://cgsc.cdmhost.com/cdm/ref/collection/p4013coll9/id/893>, 27. 6. 2019.
26. Furlan, B., 2021. *Vojaška strategija: teorija in praksa strategije*. Ljubljana: Center vojaških šol.
27. Gibney, E., 2022. *Where is Russia's cyberwar? Researchers decipher its strategy?* <https://www.nature.com/articles/d41586-022-00753-9>, 20. 3. 2022.
28. Holloway, D., 2022. *Read the fine print: Russia's nuclear weapon use policy*. <https://thebulletin.org/2022/03/read-the-fine-print-russias-nuclear-weapon-use-policy/>, 15. 3. 2022.
29. Holmes, Jr., F. S., 1972. *The Schlieffen Plan: Case History of the Relation of Military Strategy to National Security Policy*. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/AD0760506>, 9. 3. 2022.
30. *Independent*, 2022. *Denied easy victory, Russia presses reduced goals in Ukraine*. <https://www.independent.co.uk/news/russia-ap-vladimir-putin-michael-clarke-royal-united-services-institute-b2039476.html>, 22. 3. 2022.
31. *Interfax*, 2022. *Na territorii DNR zamečeny kolonny bronetehniki*. <https://www.interfax.ru/world/823559>, 13. 3. 2022.
32. Isserson, G. S., 2013. *The evolution of operational art*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press.
33. Jones, S. G., in Wasielewski, P. G., 2022. *Russia's Possible Invasion of Ukraine*. <https://www.csis.org/analysis/russias-possible-invasion-ukraine>, 12. 3. 2022.
34. *JP 5-0 Joint Planning, 2020*. https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp5_0.pdf, 9. 3. 2022.
35. Kagan, F. W., Bugayova, N., Barros, G., Stepanenko, K., Clark, M., 2021. *Putin's Likely Course of Action in Ukraine*. <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Ukraine%20Invasion%20Forecast%20Series%20Part%202%20ISW%20CT%20December%202021.pdf>, 12. 3. 2022.
36. Kagan, F. W., Barros, G., Stepanenko, K., 2022. *Russia-Ukraine Warning Update: Russian Offensive Campaign Assessment* [poročila za 1., 4., 5., 6., 7., 8. in 19. marec]. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-march-1>, 16. 3. 2022.

37. Kaufman, E., 2022. US defense official: Ukrainian forces have „effectively struck“ Russian logistics and sustainment capabilities. https://edition.cnn.com/europe/live-news/ukraine-russia-putin-news-03-14-22/h_0fbddb9157f8805297268c5c4587dcf9, 27. 3. 2022.
38. Kyiv International Institute of Sociology, 2021. Socio-political moods of the population of Ukraine: the results of a survey conducted on October 25–29, 2021 by the method of personal (»face-to-face«) interviews. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1069&page=1>, 12. 3. 2022.
39. Kyiv International Institute of Sociology, 2022. Socio-political moods of the population of Ukraine: perception of the threat of military invasion by Russia and the case against P. Poroshenko according to data of a telephone survey conducted on January 20–21, 2022. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1091&page=1>, 12. 3. 2022.
40. Mattelaer, A., 2009. The Crisis in Operational Art. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Security/1109esdf_mattelaer.pdf, 7. 3. 2022.
41. Mavropoulos, P., 2017. Can the Clausewitzian paradoxical trinity help us understand better the center of gravity concept? <http://www.warandstrategy.gr/2-uncategorised/63-the-clausewitzian-concepts-of-paradoxical-trinity-and-center-of-gravity-interdependence>, 7. 3. 2022.
42. McKinney, R., 2022. Vladimir Putin made ‘terrible mistake’ invading Ukraine, University of Missouri prof says. <https://eu.columbiatribune.com/story/news/education/campus/2022/03/04/vladimir-putin-russia-ukraine-war-unifies-nato-sanctions-oligarchs-missouri-professor/9345090002/>, 23. 3. 2022.
43. Melton, S. L., 2012. Center of Gravity Analysis—the Black Hole of Army Doctrine. C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 81–100.
44. Meyer, E. L., 2022. The centre of gravity concept: contemporary theories, comparison, and implications. *Defence Studies*. <https://doi.org/10.1080/14702436.2022.2030715>, 25. 3. 2022.
45. MMC RTV, 2022. Doneck in Lugansk zaprosila Rusijo za pomoč pri spopadu z ukrajinsko vojsko. <https://www.rtvsl.si/svet/s-in-j-amerika/doneck-in-lugansk-zaprosila-rusijo-za-pomoc-pri-spopadu-z-ukrajinsko-vojsko/613403>, 11. 3. 2022.
46. NATOterm, 2020. <https://nso.nato.int/natoterm/Web.mvc>, 23. 3. 2022.
47. Oryx, 2022. Attack On Europe: Documenting Equipment Losses During The 2022 Russian Invasion Of Ukraine. <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>, 24. 3. 2022.
48. Palmgren, A., 2006. Centre of Gravity: Application and Utility of the Concept in the Modern Art of War. *Tiede ja ase*. Nro 64, str. 63–83. <https://journal.fi/ta/article/view/47917/13791>, 7. 3. 2022.
49. Paparone, C. R., in Davis, Jr., W. J., 2012. Exploring Outside the Tropics of Clausewitz: Our Slavish Anchoring to an Archaic Metaphor. C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 65–80.
50. Pravila za štabno delo, 2019. <http://dk.mors.si/Dokument.php?id=1358&lang=slv>, 2. 7. 2019.
51. RadioFreeEurope/RadioLiberty, 2022. How Long Could Ukraine Hold Out Against A New Russian Invasion? <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-invasion-scenarios/31614428.html>, 11. 3. 2022.
52. Reddit, 2022. https://www.reddit.com/r/Damnthatsinteresting/comments/t7zdoe/it_appears_the_invading_russian_force_in_ukraine/?sort=new, 24. 3. 2022.
53. Sandford, A., in Brezar, A., 2022. Ukraine war: UN overwhelmingly condemns invasion as Russia and Ukraine dispute who controls Kherson. <https://www.euronews.com/2022/03/02/ukraine-war-biden-vows-putin-will-pay-a-price-as-russia-targets-urban-areas>, 24. 3. 2022.

54. SCM Globe, 2022. *Russian Logistics for the Invasion of Ukraine*. <https://www.scmglobe.com/russian-logistics-for-the-invasion-of-ukraine/>, 26. 3. 2022.
55. Stewart, P., in Ali, I., 2022. *80 % of Russia 's forces around Ukraine in attack positions, U.S. official says*. <https://www.reuters.com/world/europe/80-russias-forces-around-ukraine-attack-positions-us-official-says-2022-02-23/>, 18. 3. 2022.
56. Schneider, J. J., in Izzo, L. J., 1987. *Clausewitz's Elusive Center of Gravity. Parameters*. 17-september; str. 46–57. <https://pdfs.semanticscholar.org/9383/fd2a8abd0d614b3a52dd1038a1f7db86fb77.pdf>, 9. 3. 2022.
57. Strange, J., 1996. *Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language*. Quantico: Marine Corps University.
58. Strange, J., 2005. *Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language*. Quantico: Marine Corps University.
59. Strange, J., in Iron, R., b. d. *Understanding Centers of Gravity and Critical Vulnerabilities: Part 2*. https://theforge.defence.gov.au/sites/default/files/adfwtc04_centres_of_gravity_and_critical_vulnerabilities_by_strange_and_iron.pdf, 9. 3. 2022.
60. Summers, H. G., 1981. *On Strategy: The Vietnam War in Context*. Carlisle Barracks: Strategic Studies Institute.
61. TASS, 2022. *Decision taken on denazification, demilitarization of Ukraine — Putin*. <https://tass.com/politics/1409189>, 11. 3. 2022.
62. The International Institute for Strategic Studies, 2022. *The Military Balance 2022*. <https://www.tandfonline.com/toc/tmib20/122/1?nav=tocList>, 14. 3. 2022.
63. *Truppenführung*, 1936. Berlin: Verlag E.S. Mittler & Sohn.
64. UK Ministry of Defence, 2022. *Intelligence Update (24. marec 2022)*. <https://tinyurl.com/34ps4k3z>, 27. 3. 2022.
65. Ukrzaliznytsia, 2022. *Aktual'na informacija ščodo zaliznyčnogo spolučennja ta funkcionuvannja vokzaliv*. <https://www.facebook.com/Ukrzaliznytsia/photos/a.1090644594302661/5298386753528403/>, 23. 3. 2022.
66. Vandersteen, K. P., 2012. *Center of Gravity: A Quest for Certainty or Tilting at Windmills?* C. Perez, Jr., ur. *Addressing the Fog of COG: Perspectives on the Center of Gravity in US Military Doctrine*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, str. 33–64.
67. Vego, M., 2000. *Center of Gravity*. *Military Review*. 80-2, str. 23–29. <https://www.questia.com/library/journal/1P3-51912017/center-of-gravity>, 28. 6. 2019.
68. Vego, M., 2007. *Clausewitz's Schwerpunkt: Mistranslated from German – Misunderstood in English*. *Military Review*. 87-1, str. 101–109. <https://www.questia.com/library/journal/1P3-51912017/center-of-gravity>, 28. 6. 2019. https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20070228_art014.pdf, 9. 3. 2022.
69. Vego, M., 2009. *Joint Operational Warfare: Theory and Practice*. Newport: Naval War College.
70. Vego, M., 2017. *Operational Warfare at Sea: Theory and Practice*. Abingdon; New York: Routledge.
71. Vershinin, A., 2021. *Feeding the Bear: A Closer Look at Russian Army Logistics and the Fait Accompli*. <https://warontherocks.com/2021/11/feeding-the-bear-a-closer-look-at-russian-army-logistics/>, 15. 3. 2022.
72. *Vremennyj Polevoj Ustav RKKa (PU-36)*, 1936. <http://modelfan.ru/17966-vremennyj-polevoj-ustav-rkka-pu-36.html>, 9. 3. 2022.

73. Wall, M., 2022. *40-mile-long Russian invasion convoy visible from space in new 3D satellite view (video)*. <https://www.space.com/russia-ukraine-invasion-convoy-3d-satellite-video>, 24. 3. 2022.
74. *War on the Rocks*, 2022. *In the Fourth Week, is Russia Revising its War Aims Amidst Attrition?* <https://warontherocks.com/2022/03/in-the-fourth-week-is-russia-revising-its-war-aims-amidst-attrition/>, 22. 3. 2022.
75. Warden III, J. A., 1992. *Employing Air Power in the Twenty-first Century*. R. H. Shultz, Jr. in R. L. Pfaltzgraff, Jr., ur. *The Future of Air Power in the Aftermath of the Gulf War*. Maxwell Air Force Base: Air University Press, str. 57–82.
76. Warden III, J. A., 1994. *Air Theory for the Twenty-first Century*. K. P. Magyar, ur. *Challenge and Response: Anticipating US Military Security Concerns*. Maxwell Air Force Base: Air University Press, str. 351–376.
77. Warden III, J. A., 1995. *The Enemy as a System*. *Airpower Journal*. IX-1, str. 40–55. https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-09_Issue-1-Se/1995_Vol9_No1.pdf, 28. 6. 2019.
78. Yin, R. K., 2018. *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, Melbourne: SAGE.
79. Zweibelson, B., 2015. *Gravity-free Decision-making: Avoiding Clausewitz's Strategic Pull*. Canberra: Directorate of Future Land Warfare. https://researchcentre.army.gov.au/sites/default/files/160427_msp_arp_zweibelson_web_final_b5.pdf, 7. 3. 2022.

email: miha.slebir@mors.si

e-mail: miha.slebir@mors.si

Poročnik dr. Miha Šlebir je diplomant, magister in doktor obramboslovja. Leta 2007 je vstopil v pogodbeno rezervno sestavo Slovenske vojske, leta 2013 pa je začel delati kot častnik stalne sestave v 16. centru za nadzor in kontrolo zračnega prostora. V letih 2016–2020 je delal kot mladi raziskovalec na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, pri čemer je avtorjevo raziskovalno delo financirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Trenutno je zaposlen v 16. centru za nadzor in kontrolo zračnega prostora kot kontrolor letal.

Second lieutenant Miha Šlebir, PhD, earned his bachelor's, master's and doctor's degrees in the field of defence studies. In 2007, he had enlisted in the contract reserve of the Slovenian Armed Forces, before switching to active-duty career in 2013. With the funding of the Slovenian Research Agency, Miha Šlebir has been working in the 2016–2020 period as a Young Researcher at the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana. He is presently working at the 16th Control and Reporting Centre as an Air Intercept Controller.

*Prispevki, objavljeni v Sodobnih vojaških izzivih, niso uradno stališče Slovenske vojske niti organov, iz katerih so avtorji prispevkov.

*Articles, published in the Contemporary Military Challenges do not reflect the official viewpoint of the Slovenian Armed Forces nor the bodies in which the authors of articles are employed.